

דף נט.

עין משפט א.

אה"ע סימן לה סעיף י

יג. לא רצתה האשה להתקדש למשלח וקידשה השליח, אין בכך רמאות ה'.

עין משפט ב.

הו"מ סימן קפג סעיף ב

ב. הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או מטלטל, והניח מעות חבירו וקנה לעצמו במעותיו ו, מה שעשה עשוי והרי הוא בכלל הרמאים ז, ואם היה ידוע ח שהמוכר אוהב השליח ומכבדו ומוכר לו ואינו מוכר למשלחו הרי זה מותר לקנות לעצמו ובלבד שיודיע למשלח, ואם מפחד שמא עד שילך ויודיעו יבא אחר ויקדמנו לקנות, הרי זה קונה לעצמו ואח"כ מודיע ט למשלחו.

הגה: קנאה השליח במעותיו בסתם יכול לומר אח"כ לעצמי קניתיה י, ודוקא באמר לו לקנות קרקע סתם, אבל שלחו לקנות קרקע מסויימת הואיל והוא מנהג רמאות ודאי מעיקרא קנאה למשלח ולא יכול השליח לחזור בו.

ה. מיהו אם ביכלתו צריך להודיעו למשלח לפני כן, כ"כ הטור. ועיין בגמ' דף ל"ט.

ו. היינו במעותיו של השליח. סמ"ע ס"ק ב'.

ז. לשון הרמב"ם מפ"ז ממכירה הלכה י' מברייטא בקידושין נ"ט ע"א. וכתב בפעמוני זהב דהיינו שפירש לפני העדים שחזר משליחותו ולעצמו הוא קונה כמו בסעיף ד', ובין נתן לו לקנות סתם או ייחד לו וכמ"ש הסמ"ע בס"ק ז'. אבל באמר לו סתם קנה לי זה דברי הרמ"א שיכול אח"כ לומר לעצמי קניתיה אף שלא חזר בו לפני כן בפני עדים רק בינו לבין עצמו נאמן לומר כך היה בדעתי, אבל בייחודה אינו נאמן אלא בחזר בפני עדים.

ח. אפי' היה ידוע בשעה שהמשלח אמר לו לקנותו רק שהיה ירא להודיעו כדי שלא ישתדל המשלח לקנותו לעצמו ג"כ מותר לשליח לקנות לעצמו ולהודיע למשלח אח"כ. והט"ז חולק וס"ל דוקא כשנודע לו אח"כ לשליח אז מותר לקנותו לעצמו, אבל כשידע בשעת השליחות צריך השליח להודיע מיד למשלח. ועיין בש"ך בס"ק ב'.

ט. כדי להוציא עצמו מהחשד וגם כדי שהמשלח לא יסמוך על זה. סמ"ע ס"ק ד'.

י. ב"י בשם הר"ן בקידושין נ"א ע"ב.

קנאה השליח באחד מדרכי ההקנאה בלא מעות זכה המשלח ^ב, ואפי' מכרה השליח לאחר אינו כלום.

עין משפט ג. חו"מ סימן רלו פעיף א

א. המחזר אחר דבר לקנותו או לשוכרו בין קרקע או מטלטל ובא אחר וקנאו או שכרו נקרא רשע ^ל.

וה"ה לרוצה להשכיר עצמו לאחר ^מ.

וי"א דאם בא לזכות מן ההפקר או לקבל מתנה מאחד ובא אחר וקדמו אינו נקרא רשע ^ב כיון שאינו דבר המצוי ^ב במקום אחר. וי"א דלא שנא ^ע.

הגה: וסברא ראשונה עיקר. וגם לי"א דוקא בעני המהפך ^ב אבל לא בעשיר שמהפך לקחת אם לא שבדבר שאינו מצוי שאז גם אם המהפך עשיר ובא העני ולקחה בדמים נקרא רשע.

ב. ב"י בשם תשובת הרשב"א ח"ג סי' קל"ב.

ל. מרב גידל בקידושין נ"ט ע"א. ומטלטל נלמד ממהפך בחררה שזה מטלטל הוא, וכתב הסמ"ע בס"ק א' שמכריזין עליו בבית כנסת שעשה מעשה רשע כזה. ומ"מ אף שנקרא רשע זכה. ובכנה"ג כתב דוקא בהחזיק אחרי הקנין אבל אם עדיין לא החזיק אף שעשה קנין ובא ליכנס מוחין בידו. מפעמוני זהב. מ. טור בשם ר"ת בתוס' ד"ה עני.

ג. תוס' בשם ר"ת שם, והרא"ש פ"ג סי' ב' ממשנה ג' פ"ד דפאה מובא במציעא י' ע"א, נפל לו עליה פירס טליתו מעבירין אותה ממנו, דמשמע אותה שנטלה לא נקרא רשע כיון שאינו מצוי דבר זה. והיינו עני המהפך בחררה, שממציא עצמו אצל בעל הבית לעבוד אצלו כדי שיתן לו לפעמים חררה, וזה מצוי שגם הוא יכול לעשות כן.

ד. משא"כ כשבא לקנות דבר שיכול להשתדל לקנותו ג"כ במקום אחר, אף שיהיה לו טרחה בזה. והיש חולקים ס"ל דאפי' במתנה והפקר נקרא רשע כיון שזה כבר בא ליקחנו או לקבלו הרי השני נוטל במה שכבר זכה בו הראשון. סמ"ע ס"ק ב'. והגם שדעת השו"ע כיש בתרא ואין הבדל בין מתנה והפקר, למכר, מ"מ בפעמוני זהב הכריע דהלכה כסברא ראשונה גם לדעת מר"ן כיון שהרמ"א הכריע כ"א קמא הדין כן, ועוד שמר"ן חזר ופסק בסעיף ב' כסברת ר"ת שהוא הי"א קמא, וכ"כ הפ"ת שהמחבר סתם כ"א קמא, ע"ש.

ע. ר"ן בשם הרמב"ם ב"ב נ"ד ע"ב כפירושו שם המהפך בחררה של הפקר לקנותה. וכן דעת רש"י בקידושין שם ד"ה עני.

פ. סמ"ע ס"ק ו' כך פירש דברי הרמ"א.

הגה: הטורח לקנות קרקע ליד מצר חבירו שאין בה דינא דבר מצרא יכול בעל המצר להקדימו ולקנותה ולא נקרא רשע דהוי כמציאה ^ז שא"א לומר לבעל המצר תלך ותקנה במקום אחר.

הגה: ה"ה הקונה דבר אחד, ובא חבירו ויכול לקנותו בזול ^ק במחיר שאינו יכול למצוא לקנותו במקום אחר הוי כמו מציאה, ויכול לקנותו כל זמן שלא זכה בו הקונה.

הגה: דין זה שהמהפך לקנות דבר ובא אחר וקנאו נקרא רשע אינו אלא אם כבר פסקו דמים ביניהם ^ר ואין מחוסרין אלא קנין, אבל אם מחוסרין עדיין פסיקת דמים שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה בזול יותר מותר לאחר לקנותו בין אם המוכר גוי או ישראל.

הגה: יש מי שכתב שגם זה בכלל חרם רבינו גרשום שלא להשיג גבול בשכירות בתים ^ש מן הגוים, וה"ה במקום שנהגו לשכור הלואה מן הגוי.

עין משפט ד. חו"מ סימן רמט פעיף ה

ה. מידת חסידות ^ח שלא לקבל מתנה אלא לבטוח בשם יתברך שיזמן לו די מחסורו שנאמר "ושונא מתנות יחיה".

צ. דניחא לו לאדם להיות שדותיו זו אצל זו וטוב הוא לכמה ענינים. סמ"ע ס"ק ה'.

ק. והרמב"ן חולק ב"ב נ"ד ע"ב. ש"ך ס"ק ג'.

ר. ב"י בשם המרדכי בפ' חזקת סי' תקנ"א.

ש. דהיינו אף קודם ששכר לשנה שניה אסור לאחר להוסיף דמים, ואם השני עבר על החרם ושכרו אפי"ן אם המשכיר הוא גוי יש לראשון דין דבר מצרא, דהיינו כשרוצה הראשון להחזיר אותה תוספת לשני מה שהוסיף מסלקו מהקרקע, ביאורים ס"ק א'. ועיין בפעמוני זהב על מה שנהגו בשוכר בית ובא אחר ומוסיף עליו דלא נקרא רשע כיון שביד הראשון לשלם התוספת ולישאר ואם אינו רוצה הראשון, לא נקרא רשע.

ועוד כתב בפעמוני זהב דכל מקום שאמרו חדר"ג או בחרם א"צ לנדותו שהוא כבר מוחרם ומנודה וצריך ג' להתיר לו.

ת. שדרך בני אדם להיות להוט אחרי הממון בסוכרם להחיות נפשם ונפש ביתם, ואמר שאדרבא "ושונא מתנות יחיה", כי הלהוט אחר מתנות צריך להחניף לבריות ואינו מוכיחן על מעשיהם הרעים שרואה בהן. סמ"ע ס"ק ד'.

אה"ע סימן מ סעיף א

עין משפט ה.ו.

א. האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר ל' יום, אע"פ שנתאכלו המעות בתוך ל' יום, הרי זו מקודשת לאחר ל' יום^א. ואם חזרה בה או הוא חזר בו, אינה מקודשת^ב.
וי"א דאם קידשה בשטר לאחר ל' יום, ואינו בעין לאחר ל' יום, אינה מקודשת^ג.

הגה: ב. המקדש אשה על ל' יום מקודשת לעולם. והוא שקידשה בכסף אבל בשטר בכה"ג ספק מקודשת^ד.

יו"ד סימן שלא סעיף לו

עין משפט ז.

מ. האומר לאחד לתרום לו והלך לתרום, ובעה"ב ביטל שליחותו קודם שיתרום^ה, אם שינה השליח כגון שאמר לו לתרום מן הצפון ותרם מן הדרום אין תרומתו תרומה ואם לא שינה תרומתו תרומה.
הגה: וי"א דאפי' לא שינה כל שביטל שליחותו אין תרומתו תרומה^ו.

אה"ע סימן קמא סעיף נט

עין משפט זז.

נט. אם הבעל ביטל הגט ששלח לה ביד שלוחו לפני שהגיע לידה הרי

- א. לא דמי למשוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום דלא קנה, דלאחר ל' יום אין במשיכה ממש ובמה יקנה. אבל כאן אם היא תחזור בה צריכה להחזיר המעות והוי כאילו נתן לה המעות בסוף ל' יום. כ"כ הר"ן והביאו הח"מ.
- ב. אם הוא חזר בו אינה חייבת להחזיר לו המעות, אבל אם חזרה היא בה חייבת להחזיר לו וחוב עליה, כ"כ הח"מ ס"ק ב'.
- ג. ואם קידשה בשטר והנייר שווה פרוטה, הוי קידושי כסף. כ"כ הר"ן.
- ד. דין זה כתבו הר"ן מהירושלמי ושם דקדושי שטר אינה מקודשת, דמגירושין יליף לה, ועיין בסי' קל"ז סעיף ה' ובח"מ שם ס"ק ה' דפסק בשטר בכה"ג ספק מגורשת, לפ"ז בכה"ג בקידושין בשטר ספק מקודשת.
- ה. ממשנה ד' פ"ג דתרומות. והשליח לא ידע שביטל בעה"ב את שליחותו דאם לא שינה הוי תרומה דלא אתי דיבור ומבטל דיבור, ובשינה לחוד לא סגי דאין דרך להקפיד על שינוי כזה ע"כ בעינן תרתי גם שינה וגם ביטלו. ט"ז ס"ק כ"א.
- ו. טור, וכ"כ הראב"ד בהשגה, וכרבי יוחנן בענין קידושין בדף נ"ט ע"א דאתי דיבור ומבטל דיבור.

זה בטל. אבל הגיע לידה או ליד שליח קבלה שלה מידו אינו יכול לבטלו, אפי' בתוך כדי דיבור ^ז.

הגה: ס. י"א דאין מומר מגרש ע"י שליח דחיישינן שמא יבטלנו. ואפי' קיבל בקנין ובשבועה וחרם שלא יבטלנו חיישינן שמא יעבור על שבועתו. וי"א שיש עצה לזה שימנה שליח קבלה בלשון זכי לאשתי בגט זה, ואח"כ נוטלו ממנו וממנה אותו שליח הולכה ואומרים לו הדיינים הוי יודע שמגורשת כבר, ואז אינו עולה על דעתו של המומר לבטלו, ואין לעשות ההיפך שימנה שליח הולכה מקודם ואח"כ לקבלה ^ח.

דף נט:

עין משפט ב. אה"ע סימן לו סעיף ז

ד. האשה שעשתה שליח לקבל לה קידושין ^ט, והלכה וקידשה עצמה לאחר ואין ידוע מי קדם, מקודשת לשניהם מספק, ואם רצו אחד כונס ואחד נותן גט, אם לא שהמקדשים קרובים כגון אב ובן.

עין משפט ג. אה"ע סימן לו סעיף ו

ג. המקדש ע"י שליח, אין לו לקדשה שוב ע"י עצמו, שלא יאמרו אין קידושין שע"י שליח תופסין ^י. ביטל שליחות הקידושין קודם שתקבל הקידושין הרי זה בטל, ואם לא ידוע מתי ביטל השליחות, הרי זו ספק מקודשת.

ז. גיטין ל"ב ע"א. במשנה. ועיין מה שהקשה בט"ז מגמ' בריש השולח דאיתא הגיע לידה אינו יכול לבטלו ופריך פשיטא, ואמאי לא משני דקמ"ל שאפי' בתוכ"ד אינו יכול לבטל ונשאר בצ"ע, ואולי י"ל בדרך אפשר דמכיון שישנה דעה דבתוך כדי דיבור אפשר לבטלו ועיין בתרא קכ"ט ע"ב א"כ אפשר דהגמ' בהשולח מקשה לכו"ע אף לדעה זו ומיישבת ישוב גם לדעה זו דמהני ביטול.

ח. דאם יקדים שליח הולכה ואח"כ קבלה בזה הוא מבטל שליח להולכה ונשאר שליח לקבלה ואין הבעל יכול למנות שליח קבלה אפי' במקום שזכות הוא לה לפי הסוברים כן, ועיין בסי' ק"מ סעיף י"א.

ט. משנה קידושין ע"ח.

י. רמב"ם ורא"ש.

עין משפט ד.ה.

אה"ע סימן קמא פ"ה פו

ע. כשביטל השליחות יכול לגרש בגט זה לכשירצה, אבל אם ביטל הגט עצמו כגון שאמר גט ששלחתי בטל הוא מלהיות גט, אינו מגרש בו. ואם גירש בו הוי ספק מגורשת ^כ.

עין משפט ו.

אה"ע סימן מ פ"ה ב

ב. ג. בא שני וקידשה בתוך ל' יום כשאמר לה הראשון לאחר ל' יום, מקודשת לשני לעולם, לפי שכשיגיע זמן ל' יום ימצאו קידושי ראשון שקידושי שני תפסו כבר וא"א היא דלא תפסו בה קידושין. אבל אם מת השני או גירשה בתוך ל' יום, חזרו קידושי ראשון ^ל, ולכן צריכה גט מן הראשון ^מ, ויש חולקין.

עין משפט ז.

אה"ע סימן מ פ"ה ג

ג. ד. האומר לאשה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר וקידשה תוך ל', הרי זו מקודשת לשניהם מספק, לפיכך שניהם נותנים לה גט ^כ, בין בתוך ל' יום ובין לאחר הל' יום.

עין משפט ז.

אה"ע סימן קמה פ"ה ג

ג. הרי זה גיטך מהיום או מעכשיו, "ולאחר" מיתה, ומת הרי זו ספק

כ. כרב נחמן שם ל"ב ע"ב. וספק מגורשת כ"כ הרשב"א והרמב"ן, וה"ה בביטל כשהגט בידו וגירש בו הוי ספק מגורשת.

ל. בירושלמי אמרו דאם יש אח לשני מאחר שזוקקה ליבם לא חלו קידושי ראשון, והרמב"ן כתב שהירושלמי ס"ל דלא תופסין קידושין ביבמה, אבל לדין היבמה שנתקדשה צריכה גט, א"כ גם כאן אין הזיקה מונעת חלות הקידושין של הראשון. כ"כ בח"מ.

מ. מלשון זה משמע דאינה מקודשת קידושין ודאין לראשון, והוא דעת הר"ן. אבל דעת ה"ש חולקין והם הרשב"א והרא"ש דכיון שקיבלה קידושין מהשני פקעו הקידושין מן הראשון, ושוב לא חלין. ע"ש בח"מ.

נ. גמ' קידושין נ"ט ע"ב, דמספקא ליה לרב אי תנאה הוי או חזרה הוי במה שאמר לה מעכשיו ולאחר ל' יום, ואם תנאה הוי קידושי ראשון חלים וקידושי שני לא חלו, ואם חזרה הוי קידושין של שני חלו קידושי ראשון לא חלו, וע"כ ספק מקודשת לשניהם, וקימ"ל בעלמא לא יגרש שני וישא ראשון, ועיי' בח"מ.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

מגורשת, שמא אחר שאמר מעכשיו או מהיום, חזר בו מלשון מעכשיו או מהיום, וסמכה דעתו על לאחרי מיתה ^ט.

^ט. כאן לא אמר אם מתי, אלא במקום אם מתי אמר מעכשיו "ולאחרי מיתה", ובזה הספק שמא אחר שאמר מעכשיו או מהיום בהמשך דיבורו שאמר ולאחרי מיתה, חזר בו ממעכשיו או מהיום וע"כ ספק מגורשת, ממשנה וגמ' שם.